

Новоты о А. Павловичови	3
Умер Я. Горжец	4
Традиції на св. Николая	5
Азбука - наша символіка	6
Де за культуров в децембрі	8

ІНІЦІАТИВЫ ЗІРС – од Братіславы по Выход

Обчанське Здружіння інтелігенції Русинів Словеньска на челі зо своїм председом Доц. МУДр. Михалом Штеньом, ЦСц., хоць мать своє сідло в Братіславі, організує свої акції культурно-сполоченьского характеру нелем в главнім місті, але і в містах і селах русиньского регіону. Ме-джі його недавны акції належать стрічі з Русинами, котры ся odbyли в містах Пряшівського само-справного краю – Снина, Свидник, Стара Любовня і Братіслава. Цільом тых акцій є організованя Русинів до свого політичного субъекту, котрого выслідком бы мала быти русиньской політична страны. Ниже друкуєме матеріал Т. Рундесовой, котра пише о єдній такій стрічі у Братіславі.

RUSÍNI

– Prechod i k politike

Je 20 rokov po Nežnej re- volúcii, no v regióne, kde žijú Rusíni, sa nič nemení k lep- šiemu. Dozrel čas, aby sa veci posunuli ďalej. Dozrel čas založiť regionálnu rusín- sku politickú stranu, ktorá si vybuduje víziu, program a podporu a začne presadzo- vať to, aby sa problémy, kto- ré trápia Rusínov, aj riešili.

Asi takto by sa dalo v kocke zhr- núť posolstvo, ktoré odprezentovali na piatkovom (20.11.2009) stretnutí Rusínov v Bratislave hlavní prota- gonisti akcie: **Alexander Duleba**, **Ján Lipinský** a **Miroslav Knap**.

Ako dopadli voľby

Voľby do VÚC zhrnul z regionál- no-rusínskeho pohľadu Miroslav

Knap. „Osobitne sme zhodnotili výsledky zo šiestich volebných okresov, kde je prevaha rusínske- ho obyvateľstva – Stará Ľubovňa, Svidník, Bardejov, Snina, Medzila- borce a Humenné. Spomedzi dva- nástich kandidátov, ktorých ako ne- závislých podporovalo Združenie inteligencie Rusínov Slovenska, prešiel do krajského parlamentu jeden kandidát. Je to **Ivan Solej** z Medzilaboriec. V ostatných okre- soch dostali naši kandidáti niekde aj vyše tisíc hlasov, ale zaostali za prahom zvolenia väčšinou o nie- koľko stoviek hlasov.“ Podľa Kna- pa tieto voľby jasne ukázali, že aj známejší regionálni kandidáti, ktorí už možno majú za sebou i komu- nálne politické skúsenosti, doplatili na rozbitú voličskú základňu a na to, že sa nepodporili navzájom. Inými slovami, voliči jedného ru- sínskeho kandidáta už nepodporili iného rusínskeho kandidáta. „Tak sa mohol stať aj prípad, že v istej vyslovene rusínskej dedine, kto- rá sa prezentuje rusínskou alebo

ukrajinskou národnosťou obyva- teľov, prišlo z počtu asi tisícky vo- ličov odvoliť 250, a tí dali až 160 hlasov v prospech slovenského kandidáta. Dokonca takého, ktorý je bývalým členom SNS. Je to na počudovanie.“

patri na Slovensku medzi najbied- nejšie, pričom majú jedny z naj- nižších ekonomických výsledkov, dozrel čas na zmenu. „Musíme sa pokúsiť urobiť to, čo je v demokra- tickej krajine prirodzené: osloviť ľudí, zorganizovať ich, a tak sa

▲ На бісіді з братіславськими Русинами.

Dozrel čas na zmenu

Alexander Duleba zdôraznil, že práve preto, že našich šesť okresov

pokúsiť niečo riešiť. Začali sme to projektom, v ktorom sme podporili

► с. 2

▲ На бісіді з братіславськими Русинами. На фото зліва Я. Липінський, А. Далеба і М. Кнап.

ФЕДОР ВІЦО – ІЛЬКО СОВА З БАЮСОВА

► с. 1

angažovanosť mladých lídrov na severovýchode Slovenska. Projekt sme rozvinuli iba pár týždňov pred voľbami do VÚC a teraz ho hodnotíme.“

O čo v ňom šlo? V prvej fáze si tím okolo Dulebu vytipoval a oslovil ľudí, o ktorých usúdili, že by mohli mať líderský potenciál. „Hľadali sme ich tak, aby sme mali obsadených všetkých spomínaných šesť okresov. V druhej fáze sme zavolali aj tých, ktorí by mali vôľu sa k nám pridať. Získali sme dovedna vyše desať kandidátov, z každého okresu okrem Humenného. Pre všetkých sme zorganizovali seminár na Sninských rybníkoch.“ Uvedení vybraní lídri, ktorí súhlasili, že idú do voľieb s „rusínskou agendou“, potom v rámci predvolebného zviditeľňovania robili podľa svojich možností kampaň v prospech rusínskych kandidátov.

Ako to dopadlo? Podľa Dulebu to má viac prínosov. Jedným z nich je, že „ak sa z našich dvanástich ľudí jednému podarilo prejsť vo voľbách do krajského parlamentu – medzi laboreckému kandidátovi Solejovi – pokladám to za dobrý výsledok. Na to, že sme celú rusínsku kampaň pripravovali dva-tri týždne a stála pár centov, je to v porovnaní s obrovskými kampaňami zavedených politických strán slušný výsledok.“

Druhým prínosom je podľa neho to, že ľudia majú skúsenosť. „Aj keď v týchto voľbách prevládali individuálne záujmy, zúčastnení ľudia už zistili, že takí istí rusínski kandidáti ako v Snine sú aj vo Svidníku či v Starej Ľubovni. Pochopili, že sa môžu spojiť. S týmito poznatím sa už dá pracovať. Nie pri najbližších parlamentných voľbách budúci rok, lebo do nich nemáme s čím ísť. Ale je to významné pre nasledujúce komunálne voľby.“

Zabodovali slušnosťou

Na bratislavskom stretnutí sa zúčastnila i jedna z kandidátok, ktorá kampaň nezávislých Rusínov prežila na vlastnej koži. Ľubica Lattová zo Sniny. „Čo sa ukazuje ako jeden z najdôležitejších poznatkov, je to, že Rusíni si musia pestovať seba-vedomie. Ako matrikárka veľakrát vidím, že rodičia, ktorí medzi sebou hovoria po rusínsky, dajú zapísať svojmu potomkovi slovenskú národnosť. Samozrejme, ja do toho nevstupujem, ani sa nepýtam, pretože. Ale vidím to neraz.“

V rámci expresne rýchlej predvolebnej kampane stihli prejsť rusínski kandidáti veľa dedín, hovoriť s mnohými starostami, kňazmi a voľičmi. Ako zdôraznila Lattová, ich parketou, teda nezávislých rusínskych kandidátov, bolo zabodovať riešením miestnych problémov, ale zabodovať aj slušnosťou, napríklad nelepili plagáty bez toho, aby sa nespýtali na povolenie. „Medzi ľuďmi, kam sme prišli, veľmi záležalo, keď nás na stretnutiach sprevádzal docent Michal Šteňo.“

Lattová získala 655 hlasov, ale - ako sama hovorí - dosiahla to bez gulášov a „drišťakov“, ktorými si naháňali hlasy veľké politické strany.

Témy do politického programu

Skúsenosti zo stretnutí s rusínskymi nezávislými kandidátmi, ale aj z ich stretnutí s obyvateľmi, podľa Dulebu ukázali, že v praxi sa vyskytuje veľmi veľa otvorených otázok, o ktorých treba diskutovať a vyjašňovať si ich. Ukázalo sa aj to, že treba si sformulovať určité ciele a určitý ucelený program.

„Vyselektovali sme niekoľko bodov, ktoré by doňho mohli patriť“, hovorí Duleba. Sú to nasledujúce témy:

- 1. Vysídlení zo Stariny.** Ide o 7 500 vysídlených, ktorým tento štát nekompenzoval majetky, o ktoré ich týmto vodným dielom obral. Doteraz sa za nich nepostavila žiadna politická strana.
- 2. Rozhlasové rusínske vysielanie,** ktoré už roky nie je doriešené, ale rovnako treba skvalitniť aj rusínske národnostné vysielanie vo verejnoprávnej STV.
- 3. Dreformácia volebného zákona** pretrváváním formy jedného volebného obvodu, ktorá spôsobuje, že najľudnatejší Prešovský kraj nemá svoje regionálne záujmy adekvátne zastúpené na centrálnej úrovni.
- 4. Rusínske školstvo.** Našich škôl je čoraz menej a bez podpory štátu sa v tomto nedá nič zmeniť.
- 5. Maďarská karta.** Naš postoj k Maďarom má veľa nevyjasnených stránok, o ktorých treba debatovať.
- 6. Podnikanie na severovýchode Slovenska.** Existuje množstvo administratívnych bariér, ktoré bránia napríklad cezhraničnému obchodu, službám a vôbec podnikaniu.
- 7. Eurofondy.** Naše obce sú malé, starostovia nevedia, ako vypracovať

▲ Погляд на братославську стрічку Русинів, котра ся odbyла 20. новембра 2009.

vať projekty, ako sa o ne zaujímať, ako ich vybaviť. Potrebujú informácie aj now-how. V Poľsku sa napríklad eurofondy rozdeľujú z úrovne krajov, u nás to nie je možné kvôli nízkej rozlohe slovenských krajov. Mohlo by sa to však zmeniť, ak by sa naše kraje dokázali dohodnúť a vystupovať ako väčší celok. Ale Prešovský a Košický kraj nie sú schopné sa dohodnúť.

Projekt pokračuje d'alej

Ako prízvukoval na záver bratislavského stretnutia Duleba, projekt sa týmito voľbami nekončí. „Naša idea je vytvoriť víziu a program regionálnej politickej strany, ale nie strany na etnickom princípe. Samozrejme, nebude to krátky proces, je to práca možno na 5-10 rokov.“

Tím okolo Dulebu a Lipinského chce hľadať a oslovovať najmä mladých ľudí. Expertné zázemie už tu je, navyše na Slovensku existuje okolo 28 až 30 organizácií, ktoré združujú na najrôznejších bázach Rusínov i Ukrajincov.

„Tvrdíme jedno: zabudnite, či ste Rusíni alebo Ukrajinci, či ste pravoslávni alebo grécki katolíci. Mali by sme držať spolu, mali by sme podporovať spoločnú víziu a spoločný program v prospech nášho regiónu.“

Jeho tím chce hľadať partnerov i medzi skúsenými komunálnymi politikmi, ako je napríklad aj spomínaný Ivan Solej, ktorý súhlasil s tým, že rusínska vec bude súčasťou jeho politických snažení.

Na vznik novej strany bude potrebných 10-tisíc podpisov, naformulovať jej program si prípravný tím vytýčil do marca budúceho roku.

Rusínske stretnutie, na ktorom ešte dlho po skončení diskutovali desiatky prítomných, sa uskutočnilo

s podporou finančných zdrojov ministerstva kultúry.

Táňa Rundesová, foto J. Lipinský

В августі минуло 90 років од народження народного уметця Ореста Дубая. Народився в русиньскім селі Велика Поляна. Належав до той генерації малярів, котрых діла овпливновали часы другой світової войны. О. Дубай був унікальний маляр, світознамний графік і ілюстратор, автор многих малярських і графіцьких монументально-декоративних реалізацій. В архітектурі ся заслужив о розвой словенського витварного школства. В 1989 році даровав свої діла музею в Гуменнім. Умер 2. 10. 2005 у Братіславі.

З нагоды юбілею славного маляря была у Шарішській галерії в Пряшові отворена выставка з циклу Споминаня, де до 16. януара 2010 можете видіти многие графіки О. Дубая.

Новоты на семінарі о А. Павловічови

Семінар під назвов Одзеркаліня жывота і діла Александра Павловіча про сучасность з нагоды 190-ой річніці од його народжіння ся одбыв 26. новембра 2009 в просторах Музею русиньской культуры (МРК) у Пряшові. Семінар зорганізував Русиньскый культурно-освітній сполок А. Духновіча (РКО-САД) за сполупраці МРК і САРО. Окрем выставкы з творчости нашого будителя, на семінарі одзвучало шість рефератів, котры были тематічно заміряны на літературну творчость, язык, церьковне, культурно-сполоченьске діяльство і генеалогію роду нашого русиньского великана Александра Павловіча – співця Маковиці.

Семінар одкрыла ПгДр. Олга Глосікова, ДрСц., директорка МРК і Мгр. Габрел Бескид, председа РКОСАД, котры привитали вшыткых притомных участників семінара і представили авторів окремых рефератів. На выставных панелах была в музею наіншталована выставка з літературной творчости **Александра Павловіча**, копії його поетічных творів, книжок різних авторів, часописів і новинок, межджі нима і статей з Інфо Русина, де ся писало о нашім славнім русиньскім будительови. Коментарь до выставлених матеріалів зробив Г. Бескид. Він окрему увагу участників обернув на збірник поезій **ВІНЕЦЬ** (1920), який упорядковав **Іван Поливка**, котрый був і добрым приятельом А. Павловіча. „Я тоту книжечку храню як зірничку в оку“ – цітовав Г. Бескид слова нашого активного дописователя і русиньского культурно-сполоченьского діятеля **Івана**

▲ Погляд на участників семінара, присвяченого 190-ій річніці од народжіння Александра Павловіча.

в історії вышла русиньскым кодифікованим языком.

Першый реферат - **До того часу скоро незнамы рукописны матеріалы русиньского поэта 2. пол. 19. ст. А. Павловіча з архівів України**, котрый мав преднести **Валерій Падяк, ЦСц.**

Павловіча сьме нашли сучасный русиньскый язык. Свідчить то о факті, же є то старый язык, но він є жывий до днешніх днів. Назорным прикладом суть давны формы слов, заевідованы в церьковнославянських текстах карпаторусиньской редакції (напр. рцѣте – русиньске доднесь хосноване **речте**) і много далшых. Давны формы (треба підкреслити, же доднесь на-много фреквентованішы, як їх синонімы) мають і русиньскы лексемы **винен** (винный), **годен** (в значіно може, є способный), **голоден** (голодный), **жаден** (жадный, але і в значіно хоче: він жаден хліба...). І тоты давны формы сьме нашли у Павловіча, в нами анализованих творах маковицького соловя – А. Павловіча“. К. Копорова прочітала і реферат ПгДр. Марії Мальцовской о поетічній творчости А. Павловіча.

ПгДр. Габрел Секелі, ПгД., діректор грекокатоліцького школьського уряду в Пряшові выступив на семінарі з рефератом **Александр Павловіч – хранитель прав Русинів-грекокатоліків**. Окрем церьковного, літературного і педагогічного діяльства, він споминав і многы добродительскы

чіны А. Павловіча, котрый підпорововав освіту русиньской молодежи і знав скоро збачіти, нашто мать дітина найвекшый талант.

О многих новотах зо жывота Александра Павловіча бісідовав на семінарі Інґ. Рудолф Павловіч, котрый прочітав реферат під назвов **Моя дотеперішня выскумна работа на полі генеалогії русиньского поэта Александра Павловіча**. Аж на окремій етапі свого жывота ся Р. Павловіч дознав, же його коріня походить з роду славного Русина А. Павловіча. Подля слов Р. Павловіча, його славный предок А. Павловіч мав іщі далшого брата і сестру (писало ся, же А. Павловіч мав єдну сестру і єдного брата), о котрых ся в його жывотопісі дотепер не споминало). Кедь ся свого отця звідовав, же по кім є у Пряшові назване Павловічове намістя, тот му одповів, же може по їх родині. Бо Павловічовы суть у Пряшові знамы фотбаловы легенды. Але Р. Павловічови тота тема недала покоя, зато зачав на властну пясть робити выскум свого роду. Скумав по вшеляких архівах в нашій републіці, але і в Мадярьску, в Нередьгазі, де му в многім поміг днесь уж небогий знамый історік Іштван Удварі. На основі свого выскуму доспів до того, же його прапрадідо Емануіл був далшым братом А. Павловіча. Окрем того, Р. Павловіч пришов із далшыма новыма інформаціями о А. Павловічови, котры собі жадають далше спрацованя. Пан Р. Павловіч готує свою роботу выдати в книжці, котра бы мала выйти в 2010 році.

Визнам жывота і діла А. Павловіча як і його одказ про сучасность і будучность – то была далша тема реферату, з котров на семінарі выступив Мгр. Габрел Бескид. ПгДр. Олга Глосікова, директорка МРК говорила на тему - **Музей і архівы як жрідло інформацій при спрацованю діл класіків русиньской культуры**.

Вшыткы высше споминаны рефераты будуть опублікованы у зборнику, котрый выдасть Музей русиньской культуры у Пряшові.

Анна Кузмякова,
фото авторкы і Й. Конечного

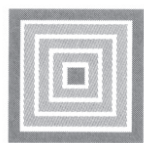

▲ Фото зо семінара – зліва О. Глосікова, Г. Бескид, К. Копорова і Р. Павловіч.

Фріцького. Спомянув і мена тых упорядників книжок, котры ся заподівали літературнов творчостов А. Павловіча, як наприклад **Іван Шлепецький, Андрій Шлепецький, Олена Рудловчакова** ці **Іван Русинко**, котрый є першым упорядником книжки Павловічовых поезій (**РУСИНЫ ЖЕЛАЮТЬ БЫТИ РУСИНАМИ**, 1999), яка перша

(Выскумный центр карпатістики) з Ужгороду і на котрый ся многы участници семінара тішыли, не одзвучав (про хріпку на Україні).

ПгДр. Кветослава Копорова з Інштитуту русиньского языка і культуры Пряшівської універзіты ся у своїм рефераті упрямила на **Словник А. Павловіча і сучасна русиньска література**. З ей реферату выбераме: „У

Patria
Slovenský rozhlas 5

РУСИНСКИЙ ПРОГРАМ

8. 12. – 16. 12. 2009

8. 12. 2009 – вівторок

18.00 – 18.30 Радіоновины
20.00 – 21.00 Радіомагазин
21.00 – 21.30 Літ. релация. З творчости
М. Мальцовской, репр.
21.30 – 22.00 Музыка народности

10. 12. 2009 – четверг

18.00 – 18.30 Радіоновины

12. 12. 2009 – субота

18.00 – 19.00 Радіо молодых. Приповідка
Ф. Родриана: Топанкы
19.00 – 20.00 Радіомагазин, репр.
20.00 – 20.30 Подобы живота: Василь Ябур
20.30 – 21.00 Музыка народности

13. 12. 2009 – неділя

7.00 – 8.15 Літургія ГКЦ, Ольга
8.15 – 9.00 Музичны поздравы
18.00 – 19.00 Село грать, співать і думу
думать: Рождество в Якубьянах

14. 12. 2009 – понеділок

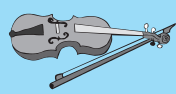
18.00 – 18.30 - Радіоновины

16. 12. 2009 – среда

18.00 – 18.30 - Радіоновины.

Гітпарада

руси́нських народных співанок

67. коло гітпарады
руси́нських народных
співанок принесло
такы конкурзны выслідкы:

1. Сестры Углярковы зо Жаковець
– *Пятеро нас мамка...*
2. Мірослав Чабак з Гуменного – *Кедь
єм ішов од свої милой...*
3. ФГ Біловежанка з Біловежы
– *В Біловежі росне ярец...*
4. ФГ Кечера з Якубян – *На шьватого
Яна...*

НОВОТИНЫ:

5. Марія і Патрік Шуркаловы
з Бехерова – *Заспала Анічка...*
6. Янко Божік з Курімкы – *Жено моя
премилена...*

Вашы голоса про три із шестьох співанок
посылайте e-mailom на адресу: **ondrej.
kandrac@rozhlas.sk** а не забудьте на
гесло – Шьпівам собі, шьпівам... На
єдного щастливця чекать подарунок з
Выдавательства Відеорогаль з Бардійо-
ва. Потішыть нас і ваша одповідь на во-
прос: „Што то є „ГАЙС“?”

Уж теперь вас клячеме слухати далше
коло гітпарады 15-го децембра вечір од
21.30 до 22.00 г. Репрізу децембровой
гітпарады одвысыламе в суботу 26-го
децембра од 20.30 до 21.00 г.

Театер Александра Духновича в Пряшові

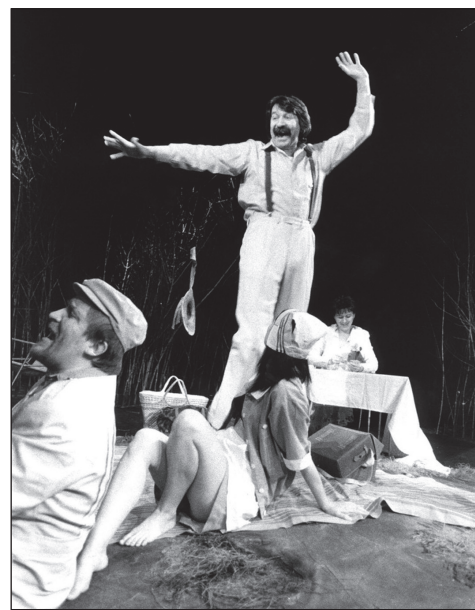
9. децембра 2009 о 19:00
на Великій сцені ТАД

ТОХД

Воїслав Савіч: **ЧУЄШ, МАМО...**

Режія: Любослав Маєра

Гра молодого сербского писателя В. Савіча,
в котрій автор на взорці єдной родины по-
казує на възник напругы і трагічных недорозу-
мьін в одношіню меджі найближшых родинув.
Жебы автор обышов тяжкы і травматізуючі
зажыткы з боку позирателя, пробує рішыти
проблемы формов комедіальности.

▲ Василь Русияк в грі Чуєш, мамо.

11. децембра 2009 о 18:00
в КД. Стара Любовня

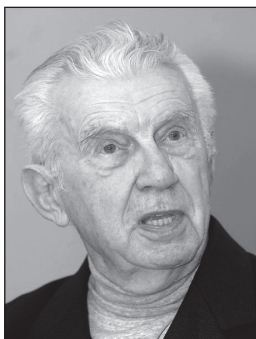
13. децембра 2009 о 18:00
в КД Словінкы

Ян Лазорік – Штефан Ольга:
ДЕНЬ ДЕРЕШОВЫЙ

Інтересны звыкы, добры фірлі, темпе-
раментны співы і танці, просто людове
дівадло, котре даколи грали молоды люде на
селі. Красны традиції з часів Рождества Ісуса
Хріста по Новый рік зо села Долина, недале-
ко Сабінова, як їх панови Лазорікови з Кривян
порозповідала памятникка Анна Урвініткова.
Тоты традиції суть і то ціннішы, бо село
Долина в 1950 р. перестало єствовати. На
його хотарі выникло воєньске пасмо.

▲ Герці ТАД – в середині С. Шковранова і Евген
Либезнюк в грі День дерешовый.

Умер Я. Горжец, бывший председа Общества приятелів Пиккарпатской Руси

23. новембра 2009 у віку недожытых 88 років умер в Празі **Яромір
Горжец**, поет, публіциста, історик, поет і бывший председа
Общества приятелів Підкарпатской Руси. Я. Горжец, властным
меном Я. Галбгубер, народив ся 18. децембра 1921 в Хусті в
тодышній Підкарпатській Руси. Малохто знать, же автор многих
поетічных збірників, в 1945 р. был єдным зо закладателів денника
Mladá fronta, де робив до 1950 р. як шефредактор і директор того
самого издавательства. Был тыж успішным текстарьом співанок,

з котрых ся многы стали народныма співанакы. Їх першыма інтерпретаторы был
Йозеф Зима, **Власта Прухова** а тыж **Валдемар Матушка**. В 1954 р. скінчів Горжец штудії
чешціны і літературной науки на філософічній факулті а од 1965 р. был педагогом на факулті
соціалных наук, публіцистики і редактором едіції **Magnet** у издавательстві **Naše vojsko**. В
1969 р. был вылученый з КСЧ, позбавленый місця на факулті, посту шефредактора часопису
Univerzita Karlova а о рік пізніше одышов до інвалідной пензії. В 1977 р. підписав **Chartu
77** а о два roky заложыв саміздатову едіцію **Česká expedice**, де вышло над 120 публикацій.
Про їх шыріня і „rodvracení republiky“ был у 1981 пів рока в арешті. По новембровій революції
был установлений доцентом і став ся председом Общества приятелів Підкарпатской
Руси. Был підпредседом Масарикового демократічного руху, членом „**Obce spisovatelů**“
і чеського центра Меджінародного PEN клубу. (СТК)

Святой Николай – найоблюбеніший святой

Святой Николай належить меджі найоблюбеніших святых. На свято Николая ся найвеце тішать наша дітвора, главні на дарунки. Но хоць особа св. Николая є популярна на цілім світі, о його оправдивім животі знаме барз мало. Народив ся коло року 270 на югу Малой Азії, правдіподобно в Патарі. Уж в молодости ся став знамый своїм добродительством, котре іщі наростало, як ся став єпископом в Мірі (днешня Дембра в южнім Турецьку).

Добродительскы чины св. Николая

Його повість чудотворителя запричинила, же ся став визначным покровительом. За свого хранителя го поважає Русько, многы міста тыж несуть його мено в Англіцку, але і на Словеньску (Ліптовський ці Борський Мікулаш). Святой Николай був дякуючі легендам і покровительом наморників, обходників, пекарів, апатыкарів ці парфінарів. Слободны дівкы собі го выбрали за ородователя на основі найзнамішой пригоди з його живота. Бісідує ся, же єден богатч мав три дівкы. Кедь зхудобнів і його родина уж не мала што їсти, надумав ся, же з дівок зробить невістки. Дознав ся о тім св. Николай, запаковав до фалатка полотна злато і шмарив го до дому того хлопа. Тото зробив трираз, аж помы пінязі не было тільки, же ся вшыткы три дівчата могли чесно поывдавати. Отець дівок був звездавый, хто то є тот добродитель а так на третій день собі почекав на Николая як давав мішок на облак і шумні му подяковав. Николай го попросив, жебы тоту тайну никому не прозрадив. Каджій дівці дав як вьяно 100 авреїв. В легендарнім животописі св. Николая мать визнамну роль число три. Три были богачовы дівкы і три мішкы злата, котрыма їх выкупив, трьома были наморници, котрых выслободив з буркы при турецькым березі, воскрес ку животу трьох неправом одсуджених на смерть. Тоты добры чины робив перед свойов смертьов єднак, як і по ній. Святой Николай умер в старшім віці і поховали го в мірській церкві, де были його тілесны остатки аж до 1087 р. Як Міру обсадили Мослімы, остатки св.

Николая были перенесены до таліянсько-го приставного міста Барі, де жыло много грецьких приселенців. Там поставили новый храм присвяченый св. Николайови. З його гробкы в Барі вытікати пахнячка тзв. мірга, што высвітлює його покровительство над парфінарями і копу путників приходячих ку його гробу. Завдякы того ся почливість ку тому святому розшырила і до западного світа. На основі легенды о трьох худобных

дівчатах ся одвивать і народный обычай в дакотрых країнах обдаровати ся на свято Николая дрібными дарунками. Святониколайска традиція виходить і з його покровительства над дітма. Звык обдаровати дітей

выник в Голандьску а одты ся розшырив до Северной Америки, де ку ньому приселенці припоїли северскы народны повісті о чародійникови, котрый планы діти трестать а добры нагороджує дарунками. Николай був облюбленов особов і в середньовікій драмі а є му присвяченых много храмів, главні в Грекокатоліцькій і Православній церкві.

Животна путь св. Николая

Николай ся народив до богатой грецькой християньской родины манжелам Епіфаніови і Йоані. В молодости ся пусти на дорогу до Єрусалима, де собі попозерав звышкы Христового крижа і його гріб. Подля легенды Николай штудовав в Александрії, при чім драгов з Александрії до Міры (грецьке місто в Николайовій родній Лікії) захранив чоловіка, котрый падав через палубу. Як потім шыфа доплывала до Міры, в місті выбрали нового єпископа, бо попередній умер. Хотіли выбрати „мужа, котрый выгравать“ (гр. Нікі=выгра). Як тото ся дочув чоловік, котрого Николай захранив, повів, жебы за єпископа був выбраний жертвенный Николаос, котрый носить і мено выгерця. Як єпископ помагав християнам, котры были пронаслідованы в часі влады Діоклеціана. Захранив много одсуджених християнів, котрых выкупив вдяка своему богатству. На свої тровы дав поставити і шпыталь. Хоць Николай ся став облюбленим про свої чины, не утік переслідованю, був запертый а на трест чекав в арешті. Но в 313 р. выдав цісарь Конштантін Міланський едікт, котрый повольовав безтрестне визнаваня християнства а так був ослободжений. Потім ся став архієпископом. В 325 р. н. л. був Николай на першій церковній синоді, де був і римський цісарь Конштантін. Ту ся Николай повадив з неправовірным християньскым учіньом александрийского єпископа Арія (аріанізмус) і подля легенды го докінця вдарив до тварі, зато го цісарь на даякый час запер до арешту. Св. Николай умер покійнов смертьов 6. децембра 300 р. (подля іншых 345 або 352). Бісідує ся, же зо саркофагу, де є похований, ся в часі єдної літургії зачало валити тільки міргы, же віруючі ей зберали до фляшок і хосновали проти вшелякым хворотам. І днес є в саркофагу все много міргы. Дакотры люде бісідуть о чуді і о вічній мірзі в гробі св. Николая.

Выгланцуйте собі топанкы

Што хыжка, то інша варішка, што край, то іншый обычай. Вшеляке было і облечіня Николая, залежить од того, в якім краю ся на його традиції люде готують. Так само і його мено. Даґде є Миколай, Николай, Никола, інде зас Клавс, Санта Клавс і под. Но єдно є істе, діти на цілім світі ся тішать на лакотинкы, ці уж їх принесє Микулаш ці Санта Клавс... Ці приде сам або охабить дарунок на облачку. Главні уж є час, жебы сьме собі выгланцовали топанкы, бо до брудных не дасть нич...

Спрацовала А. К.

▲ І в нашій Театрі А. Духновича ся традично діти стрічають з Николайом.

Перед пару роками была на сторінках Інфо Русина надрукована дискусія о тім, ці писати тоты русиньскы новинки – офіційні то суть новинки, котры выдавать Русиньска оброда на Словеньску – азбуков або латініков, по русиньскы або по словеньскы. Главна аргументація про латініку і словенчину была така причина, же уж 20 років на векшыні словеньскых школ на Словеньску ся не учіть азбука. І зато нова генерація Русинів свою родну кірілометодійську азбуку не познать. На щастя перемогла аргументація про азбуку і в сучасности Інфо Русин виходить азбуков і по русиньскы. Треба собі усвідомити, же як хочеме утримати свою русиньську ідентичність, стане ся так лем тогды, як надале будеме ужывати азбуку. Азбуку мусиме активно вжывати і так дати можливість молодшій генерації ей практиковати і охоту – учіти ся ей. Як русиньска преса на Словеньску перестане писати азбуков і буде ся хосновати лем латініку, та потім нашто ся азбуку будуть учіти діти в школах? Вытворить ся замотаний круг – котрый поведе ку заніку Русинів як народа.

Хочу ся з вами поділити з пригодов, котра ся стала недавно на выходнім Словеньску. В єдній русиньській родині, мати была учительков українчини і німчини на основній школі. То значить, же добрі знала азбуку. Єден з ей синів – як ходив на основну школу, не

3 ПИСЬМА ЧИТАТЕЛЯ Мамо, науч мене азбуку

Як достав Русин лекцію на Кавказі

Хлопець выроснув на мужа. Знав добрі бісидовати по німецькы і анґліцькы, але азбуку не знав. Зачав пувовати по світі, як є то днес у молодых людей модерне – не з цестовныма аґентурами, але тунше і добродружніше: лем так, на властну пясть з рюкзаком на хырбеті, проспаваючи по бензінпомпах ці в загородах погостинных людей... Барз ся му залюбило спознавати Близкий выход і Кавказ. Зато каждый рік в часі своей доволенкы: броцак на плечі, мобіл до руки і давай го на выход: Сірія, Йорданско, Палестіна, Ізраїл, Іран... В єднім році пішов і до Армєньска і Грузиньска. В тых країнах ся вжывать властне письмо, бо то самы выходны культуры. Як в бывшых країнах Советьского союзу, вшыткы люде там бісидують і по руськы. А на обходах вісять двоязычны армєньско-руськы або грузиньско-руськы таблы. То значить написаны армєньскыма або грузиньскыма про европана цалком незрозумілыма „ґаками-баками“ і „в цалком знамії“ азбуці по руськы.

Наш словеньско-русиньський туриста не знав прочітати ані єдно письмо ані друге...

В кірілометодійській старословенчині першы буквы азбуки ся называють „аз“ (а), „букы“ (б), „віды“... з того є і сучасна назва азбуки. Подобно то є і в словенчині: а-б(е)-с(е)-д(а) – abeceda.

Чоловік на образку собі думать: - Я єм але дурный як дерево – бук, же єм ся не учів азбуку.

▲ Учасниці Духновичового Пряшова знають азбуку.

выбрав собі ниякий азбуковий языковий предмет, але німчину, анґлічтину... Мама му догваряла:

- Та твоя мама є учительков українчини а ты не будеш знати ані читати, ані писати азбуков?

Сын ей одповів:

- Нашто мі буде українчина ці рущина (в тім часі ся іщі на даній школі не учів русиньський язык), кедь ей ніґде не поужую...! Радше ся буду учіти по німецькы і по анґліцькы...

Ледва, ледва ся щастливо вернув домів. Як допутовав на Словеньско, нечекано ся озвав своей мамі:

- Мамо, чімскорше мене науч азбуку, бо як єм був на Кавказі, прекрасна природа, горы, але меджі людьми єм був тотально страчений...

Зачудована мати здвигла голову од пеца, з ласков посмотріла на своего сына і гварить му з успокоїньом:

- Правдаже ты научу...

Як ся дахто научить азбуку, мать можливість ей і вжывати. Зато, кедь хочеме, жебы ся наші діти учіли в школах по русиньскы читати і писати, не смієме їм взяти можливість дану бісиду хосновати в писомній і говорівій формі – мусиме надале Інфо Русин писати азбуков і новинки мусять быти повны інтересных статей, жебы їх русиньска молодеж брала до рук і хотіла учіти ся азбуку і читати...

о. Йосафат Владимір Тімковіч,
ЧСВВ Кошыці

▲ І така може быти форма пропаґації русиньского слова. На фотці І. Фріцького є настінка, котра ся находить у новім православнім храмі в Кошыцях.

БЛ. ЄПІСКОП ТГДР. ВАСИЛЬ ГОПКО – ПОКРОВИТЕЛЬ РУСИНЬСКОГО НАРОДА

В арешті і на контрольованій слободі

Попри особі єпископа **Павла Петра Гойдіча**, єпископ **Василь Гопко** правом належить на друге місце найвызначніших діятелів Грекокатолицької церкви і правом був выголошений **св. Отцём Яном Павлом II.** за благословленого.

Народив ся 21. апріля 1904 р. в селі Грабске, окрес Бардійов. За священника був высвячений у Пряшові в 1929 р. На єпископа го у 1947 р. высвятив днесь благословлений єпископ-мученик Павел Петро Гойдіч. По своїм высвячіню за єпископа, як помічний єпископ Пряшівський, Гопко ослонив своїх вірників письмом: „**Вшиткы мусиме быти**

▲ Єпископ ТгДр. Василь Гопко.

наповнены братьсков любовью!“ Тоты слова наповняв сам своїм животом. Дотримовав вшиткы наряджіня свого представленого єпископа П. Гойдіча і на їх наповніня выналожив вшиткы свої силы і духовны дары. Быв наслідником єпископа Павла, котрого наслідовав достойні і героїчно аж до своей смерти. У фебруарі 1950 р. комуністичный режим заказав діятельство Грекокатолицької церкви і обох єпископів П. П. Гойдіча і В. Гопка заперли до арешту. В. Гопка одсудили на 15 років одняття слободы, пиняжный трест 20.000 корун, страту обчаньских прав на 10 років і пропаднутя цілого маєтку. Так ся зачала тяжка терниста крестна дорога Божого служобника по укрутних і нелюдських комуністичных арештах в Баратіславі, Ілаві, Леополдові, Празі, Мірові і во Валдіцах. І на вшеліякы амнестії уділены президентом, ани една з них ся не односила на єпископа Гопка. На слободу, але контрольовану 24 годин го пустили аж в 1964 р. зо здравотных причин і за добре справованя на 3 roky з подмінков. В часі його арештованя, котре тримало 13 і пів рока, знашав твердый арештантський режим, характеризований під натиском, трапіньом, недостатком стравы, зимов і недостатком здравотной старостливости. Тото вшытко позначило його здравя на далшы два roky. Як вышов з арешту, мав заказано вернути ся до Пряшова і перебуваню на Словеньску а так од зачатку 1968 р. жив в домі харіты в северных Чехах в Осеку, де був в домашнім арешті і слідований прислушниками ШтБ. Як в 1968 р. комуністична страна зрушыла заказ Грекокатолицької церкви, было му доволено робити свою роботу і посланя єпископа, но і то было лімітоване і контрольоване ШтБ. Єпископа Василя Гопка надале пронаслідовали і робили на нього натискы, жебы го так застрашували і стерпчовали живот на контрольованій слободі. За то, же ниґда не зрадив свою Церков ани за ціну

огрожіня живота, му зничіли здравя. Єпископ Василь Гопко умер на наслідкы з арешту 23. юла 1976 р. Докторы зістили, же му была в малых давках довго давана отравка – арзен на його цалкову ліквідацію.

Яєпископ Гопко остав вірный своїй церкви і своему люблячому народу. Його тілесны остатки уложили до кріпты в катедралі св. Йоана Крестителя в Пряшові. Зато, же був

пронаслідований про віру і про ню терпив выше 13 років в арештах і на його наслідкы умер, святіший Отець Ян Павел II. Го у Братіславі 14. септембра 2003 р. выголосив за благословленого.

З історії того великого святого чоловіка ся утримало лем мало документів. На подрібнім животописі і документації аж до послідной години свого живота робив днесь уж небогий великий єромонах – Русин о. Маріян Потах, ЧСБВ, котрый особні познав обох наших благославленных єпископів. Отворьме тот цінный архів величезной памяти записаний його руков на механизованій машинці, доповіме памятьов і з тых,

František Dancák

**Da vsi jedino budut
Aby všetci jedno boli**

▲ Титулна страна книжки Ф. Данцака присвячена бл. єпископови В. Гопкови

якы іщі што-то знають о великім єпископови Васильови Гопкови і сполочныма силами так выдайме тото єдине діло, яке буде нам і про будучность великим даром і утриманьом про далшу ґенерацію, жебы не забыла на свого великого мученика і святого чоловіка. Хто бы мав дакы документи о блаженім владыкови В. Гопкови, може ся озвати і на мейлової адресі: t.babjak@zoznam.sk

Томаш Михам Бабяк,
член ОСІК

ФІЛІПОВКА – ШТИРИДЦЯТНІЦА

На славія великих свят ся наша церков готує постом. З найвекшых свят у выходній церкви є свято Рождества Господа Ісуса Христа, де на тот праздник ся вірници готують постом, котрый называєме Філіповка, бо зачинать день по святі св. Апостола Філіпа, або і штиридцятніца. Першый документ о тім постнім часі перед Рождеством є декрат з концілу зо Зарагозы а нескорше на синоді Мац (в днешнім Французску) в 581 р. было схвалено, же каждый хрістіян мать од свята св. Мартіна, якого є 11. новембра, аж до 24. децембра постити три разы до тыждня, а то понедільок, середу і пятніцу. В 9. ст. ся цілый Выход підрядив тій дісципліні і прияв піст перед Рождеством Ісуса Христа. В конштантінопольскім сеймі в 1166 р. ся конціл узніс, же тот піст ся буде зачинати 15. новембра а потримає до 24. децембра. Так був становлений 40-дньовый піст тзв. і ФІЛІПОВКА. Цілым посту є і молитва, котров ся готуєме на єдно з великих свят. В часі того посту хоче свята Мати - церь-

ков, утвердити сердця своїх вірників во вірі прикладом старозаконных і новозаконных святых, котрых память славиме і в тім передріздвянім пості. В Западній церкви ся тот час перед Рождеством называє Адвент. Хоць на западі ся піст перед Рождеством розшырив уж в 6. ст., Выход ся посту підрядив аж в 9. ст. А праві на Выході у бізантській церкви є обдоба посту довша. Вірници обох церкви днесь мають заужыване готувити адвентный вінець, котрый сімболізує од непамяти сімбол выгры і царьской достойности, почливости і радости, о чім пише і святе письмо. Тым вінцьом зо свічками ся давать почливість тому, котрый є очекований і приходжає як царь і ослободитель. Світло, котре світить зо запаленых свічок, сімболізує приходячого Христа, який розжене тму і страх, бо він є світло. „Я єм світло про світ, хто мене наслідуює, не буде ходити у тмі, но буде мати світло живота.“ Йоан 8,12.

Томаш Михал Бабяк

РУСИНСЬКІ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНІ АКЦІЇ В ДЕЦЕМБРІ 2009

ПРО УЧИТЕЛІВ РУСИНСЬКОГО ЯЗЫКА

11. декабря 2009 ся одбуде в ОШ у Радавани на Лабірці **Актив учителів русиньского языка**. Актив поведе **Мір. Марек Гай**, член Ради міністра (МШ СР) про народностне шкoлство, методік русиньского языка і літератури на Методічнім центрі в Пряшові, але і учитель русиньского языка в ОШ у Радвани на Лабірці. Програма активу буде творити аналіза сучасной ситуації выуки русиньского языка, методічны рады при навчалнім процесі і перспектivy выуки материньского языка до будучности.

ДЕСЯТА ФІГЛЯРСКА НОТА

12. декабря 2009 о 17.00 в Біловежі буде 10. річник **Фіглярской ноти**. Выступит там з колективним програмом домашня **БІЛОВЕЖАНКА**, **Марія і Патрік Шуркаловы** з Бехерова, гуморна розповідачка **Араня** з Яровніц. Гуморным словом буде акцію модерувати **Ігор Латта**, герець ТАД з Пряшова. Організаторков акції є **Вєра Юрічова**, членка РК РО в Бардіїві і председкыня ДР РОС.

ДЕНЬ ПАВЛОВІЧА

13. декабря 2009 ся у Свиднику одбуде Літературный день **Александра Павловича** – співця Маковиці, з нагоды його 190-ой річниці од дня народжіння.

ВІФЛЕЄМСЬКИЙ ВЕЧІР – КОНЦЕРТ У СВИДНИКУ

13. декабря 2009 о 17.00 год. зачне у свидницькім Домі культуры 17. річник Віфлеємского вечера. Главным організатором акції є свидницька Окресна організація Русиньской оброды за сполупраці з Піддукляньскым освітнім центром і Містьскым урядом у Свиднику. В ціловечірнім програмі, в котрім ся будуть черяти колядки з віншованом і рождественныма грами, выступит Смычковый орхестер ОУШ під веджіньом С. Калиняка, діти Матерських школ – на ул. Генерала Свободы (Г. Пайкошова і А. Садівова), Л. Штура (М. Пелакова і М. Озоґарова), на ул. 8. мая (М. Чижмарова і А. Пасторова), Співацька група Свидничанка (А. Лозинякова), свидницька Маковиця (М. Пайзінкова), співацька група Церьковной ОШ св. Юрія (М. Стрончек), співацька група Маковичка (А. Сувакова), Хор Споєной школы, ОШ з А. Суваковом, Хор першой ОШ з учителями М. Гоцовом, Л. Калиняком і І. Збіглейом, група Калинець на чєлі з Я. Калиняком.

▲ На минулорічній Віфлеємській вечері у Пряшові выступив драматичний колектив *Квіт при РОС*, в котрім віфлеємську гру грали студенти з Православной богословской факульты (членове Сіндесмос).

3 віфлеємсков гров выступлять школярі 3. ОШ на чєлі з учительков А. Венцуріковом.

НА КОЛЯДІ З ГАЧУРАМИ

Співацька група **ГАЧУРЕ** в Гуменнім, котра того року святить свою десятю успішну річницю, ведно з культурныма і освітніма інституціями, організаціями і обчаньскыма здружіннями (**РОС**) в гуменьскім окресі приготували богатый бенефічний концерт Спойме средця про здравя. Концерт буде **19. декабря 2009 17. 00 г.** в Підвігорлятьскім освітнім центрі в **Гуменнім**.

РУСИНСЬКІ ТРАДИЦІЇ В ЦЕНТРІ СНИНЫ

22. декабря 2009 в підвечірніх годинах (16.00) у центрі міста Снини будуть звучати русиньскы рождественны традиції у виконаню многих фольклорных колективів, груп, соло, дуо і тріо співаків зо сниньского регіону. Організатором акції є МО РОС у Снини на чєлі з **Властов Оцетниковом**.

Спрацовала А. К.

ВЫСЛІДКЫ І. РУСИНСЬКОГО МЕДЖІНАРОДНОГО ФІЛМОВОГО ФЕСТИВАЛУ, ПРИСВЯЧЕНОГО ПАМ'ЯТІ Е. ВАРГОЛЫ (БУДАПЕШТ, 28.11.2009)

- місце: **Роса Карпат** (реж.: Маріанна Лявинець, мол.) Мадырьско
- місце: **Василь Гопко, благословенный Русин...** (Івана Лемпельова) Словакія
- місце: **Коцурски обліваче** (ред.: Дюра Дудаш) Сербія-Войводина
Міморядна премія: **Ворота Отцюзнины – Верецьки** (реж.: Шандор Ковач) Мадырьско.

Я. Л.

► На фото в середині, справа **Дюра Пануґа**, председа Світової рады Русинів зо Сербії з **Янком Липінськым**, підпредседом Здружіння інтелігенції Русинів Словєньска.

InfoРусин. Vydáva Rusínska obroda na Slovensku. Realizované s finančnou podporou MK SR – program Kultúra národnostných menšín 2008. **Poverená funkciou šéfredaktorky:** Anna Kuzmiaková, redaktorka Silvia Lysinová. **Grafická úprava:** Róbert Vico. **Adresa redakcie:** Rusínska obroda, InfoRusín, Levočská 9, 080 01, Prešov. Tel.: 051/772 28 89, 051/748 27 75, 051/748 27 76, e-mail: rusinska.obroda@kryha.sk, toto číslo nájdete і на www.rusyn.sk. **Predplatné na rok:** 6,64 €, do európskych štátov: 11,66 € do mimoeurópskych štátov 30 \$, číslo účtu: 2660718084/1100. **Výroba:** ADIN, s. r. o., Prešov. **Registračné číslo:** MK SR 3158/2004. Neobjednané rukopisy a fotografie nevracіame. Publikujeme і názory, s ktorými nie vždy súhlasíme. Za obsah príspevku zodpovedá autor. Inzeráty, reklamy, sponzoring preberáme v redakcii Info Rusín, Prešov (budova Daňového úradu). Toto číslo vyšlo v náklade 2000 kusov.

Rusínska obroda-Info Rusín

Levočská 9
080 01 Prešov 1
"D+4"
4/2007/RPC PO

Platené v hotovosti
080 10 Prešov 10